194వ అధ్యాయం

١٩٤ - بَابُ فَضْلِ الصَّفِّ الأَوَّلِ وَالأَمْرِ بِإِتْمَامِ الصُّفُوفِ الأُوَلِ، وَتَسْوِيَتِهَا، وَالتَّرَاصِّ فِيهَا

మొదటి పంక్తి ఘనత గురించి, తొలి పంక్తుల్ని భర్తీ చేయాలి, పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచాలి, మధ్యలో ఖాళీ స్థలం వదలకుండా కలిసి నించోవాలి అనే ఆజ్ఞల గురించి

١٠٨٢ - عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: «أَلا تَصُفُّونَ كَمَا تَصُفُّ المَلائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟» فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللهِ! وَكَيْفَ تَصُفُّ المَلائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟ قَالَ: «يُتِمُّونَ الصُّفُوفَ الأُوَلَ، وَيَتَرَاصُّونَ فِي الصَّفِّ» رواه مسلم.

1082. హజ్రత్ జాబిర్ బిన్ సమురః (రజి) కథనం: దైవప్రవక్త (సల్లం) మా దగ్గరికి వచ్చి, "దైవదూతలు తమ ప్రభువు దగ్గర ఏ విధంగా బారులు తీరి నిలబడతారో ఆ విధంగా మీరూ నిలబడరా?" అని అన్నారు. అందుకు మేము, "దైవప్రవక్తా! దైవదూతలు తమ ప్రభువు దగ్గర ఎలా బారులు తీరి నిలబడతారు?" అని అడిగాం. దానికాయన, "వారు ముందుగా తొలి పంక్తుల్ని భర్తీ చేస్తారు. పోతపోసిన సీసపు గోడలాగా బాగా కలిసి నించుంటారు" అని చెప్పారు. (ముస్లిం)

(సహీహ్ ముస్లింలోని నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

గోడలో పేర్చబడిన ఇటుకలు ఒకదానికొకటి అతుక్కొని ఉంటాయి. వాటి మధ్య ఖాళీ స్థలం ఉండదు. అదే విధంగా నమాజ్ చేసే వ్యక్తులు కూడా బారులు తీరి నిలబడి నప్పుడు తమ మధ్య ఎలాంటి ఖాళీ స్థలం వదలకుండా పాదానికి పాదం, భుజానికి భుజం ఆనించి నించోవాలి. పంక్తులు ఒంకరటింకరగా లేకుండా, పోతపోసిన దృఢమైన సీసపు గోడలాగా తిన్నగా నిలబడాలి. అదే విధంగా పంక్తుల్లో నిలబడినప్పుడు ముందుగా తొలి

పంక్తుల్ని పూర్తిచేయాలి. తొలి పంక్తుల్లో ఖాళీ స్థలముంచుకొని వెనక పంక్తుల్లో నించోవటం భావ్యం కాదు.

١٠٨٣ - وعن أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا في النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا» متفقٌ عليه.

1083. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఈ విధంగా ప్రవచించారు: అజాన్ చెప్పటానికి, తొలి పంక్తిలో చేరటానికి ఎంతటి ఘనత ఉందో ప్రజలకు తెలిస్తే, దానిని పొందటానికి పరస్పరం లాటరీ వేసుకోవటం తప్ప గత్యంతరం లేదని తెలిస్తే, వారు తప్పకుండా లాటరీ వేసుకుంటారు. (బుఖారీ-ముస్లిం)

١٠٨٤ - وعَنهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا» رواه مسلم.

1084. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజి) గారే చేసిన కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త(సల్లం) ఈ విధంగా ప్రవచించారు: పురుషుల పంక్తుల్లో అత్యంత శ్రేష్ఠమైనది మొదటి పంక్తి. అత్యంత హీనమైనది చివరి పంక్తి. స్త్రీల పంక్తుల్లో అత్యంత శ్రేష్ఠ మైనది చివరి పంక్తి. అత్యంత హీన మైనది మొదటి పంక్తి. (ముస్లిం)

(సహీహ్ ముస్లింలోని నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

పరపురుషుల, పర స్త్రీల కలయికను ఇస్లాం ధర్మం తీవ్రంగా గర్హిస్తుంది. అలాంటి స్త్రీ పురుషులు పరస్పరం దూరాన్ని పాటించాలని, పరదా చేయాలని ఆదేశిస్తోంది. పంక్తుల యొక్క ఉత్కృష్టత, నికృష్టతల గురించి వివరిస్తున్న ఈ హదీసు కూడా, ఆ విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని చెప్పబడిందే!

దైవప్రవక్త (సల్లం) కాలంలో మస్జిదె నబవీలో పురుషులతో పాటు స్త్రీలు కూడా సామూహిక నమాజుల్లో పాల్గొనేవారు. పురుషుల పంక్తుల వెనకే స్త్రీలు కూడా బారులు తీరి నమాజు చేసేవారు. ఆ రోజుల్లో స్త్రీల కోసం గ్యాలెరీలుగాని, ప్రత్యేక ఏర్పాట్లుగాని ఉండేవి కావు. ఆ స్థితిలో పురుషుల తొలిపంక్తి స్త్రీలకు చాలా దూరంగా ఉంటుంది. కనుకనే దాన్ని శ్రేష్ఠమైన పంక్తిగా పేర్కొనటం జరిగింది. అదే విధంగా స్త్రీల చివరి పంక్తి కూడా పురుషులకు

దూరంగా ఉంటుంది, కనుక దాన్ని కూడా శ్రేష్ఠమైన పంక్తి అని అనటం జరిగింది. దీనికి భిన్నంగా పురుషుల చివరి పంక్తి మరియు స్త్రీల మొదటి పంక్తికి మధ్య అట్టే ఎక్కువ దూరం ఉండదు. కాబట్టి ఆ రెంటినీ నికృష్టమైన పంక్తులుగా పేర్కొనటం జరిగింది. అయితే ఈ ఉత్కృష్ట నికృష్టతలు పుణ్యం రీత్యా నిర్ణయించబడినవేకాని స్వతహాగా ఏ పంక్తీ నికృష్టమైనది కాదు. నమాజు కోసం నిలబడిన పంక్తులన్నీ ఉత్కృష్టమైనవే. కాకపోతే పైన పేర్కొనబడిన కారణం వల్ల పురుషుల తొలిపంక్తిలో, స్త్రీల చివరి పంక్తిలో నించున్నవారికి ఎక్కువ పుణ్యం లభిస్తుంది. దీనికి భిన్నంగా పురుషుల చివరి పంక్తిలో, స్త్రీల మొదటి పంక్తిలో నించున్నవారికి తక్కువ పుణ్యం లభిస్తుంది.

١٠٨٥ ـ وعن أَبي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ رضيَ اللهُ عَنهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى في أَصْحَابِهِ تَأَخُّراً، فَقَالَ لَهُمْ: «تَقَدَّمُوا فَأْتَمُّوا بي. وَلْيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ، لا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ حَتَّى يُؤَخِّرَهُمُ اللهُ» رواه مسلم.

1085. హజ్రత్ అబూ సయీద్ ఖుద్రీ (రజి) కథనం: తన సహచరులు వెనుక (పంక్తుల్లో) ఉండిపోవటం చూసి దైవప్రవక్త (సల్లం) వారిని మందలిస్తూ, "ముందుకు రండి, మీరు నన్ను అనుసరించండి. మీ తర్వాత వచ్చిన వారు మిమ్మల్ని అనుసరిస్తారు. (జాగ్రత్త!) ప్రజలు గనక ఎప్పుడూ వెనకే ఉంటే దేవుడు కూడా వారిని వెనక బాటు తనానికి గురిచేస్తాడు" అని అన్నారు. (ముస్లిం)

(సహీహ్ ముస్లింలోని నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

నమాజ్ విషయంలో వెనుకంజ వేయటాన్ని, వెనక పంక్తుల్లో నమాజ్ చేయటాన్ని దైవప్రవక్త (సల్లం) అసహ్యించుకునేవారు. తనకు దగ్గరగా, తొలిపంక్తుల్లో నమాజ్ చేయమని సహచరులకు తాకీదు చేసేవారు. ఆ సందర్భంగా ఆయన, ఎల్లప్పుడూ వెనుక ఉండేవారిని దేవుడు కూడా వెనుకబాటుతనానికి గురిచేస్తాడని హెచ్చరించేవారు. ఆయన చేసిన ఆ హెచ్చరిక ఒక్క నమాజ్‌కే కాదు, ఇతర సత్కార్యాలన్నిటికీ వర్తిస్తుంది. జీవితపు ఏ రంగంలో నయినా పైకి ఎదగాలంటే మనిషిలో దూసుకుపోయే తత్త్వం ఉండాలి. గౌరవ ప్రతిష్ఠలు, విద్యా, ఆచరణ మొదలగు రంగాల్లో బిడియ పడకుండా, వెనుకంజ వేయకుండా సాధన చేసినప్పుడే వ్యక్తిత్వాలు ఇనుమడిస్తాయి. తమకంటూ ఓ శ్రేష్ఠమైన స్థానాన్ని సంపాదించు కోవాలనుకునేవారు దానికి తగ్గట్టు కృషి చేయాలి. ఆ విధంగా కృషిచేస్తే దేవుడు కూడా వారి కొరకు మార్గాలను సుగమం చేస్తాడు.

1086. హజ్రత్ అబూ మస్వూద్ (రజి) కథనం: (మేము నమాజు కోసం నించున్నప్పుడు) దైవప్రవక్త (సల్లం) మా భుజాలను తాకుతూ "తిన్నగా నిల బడండి. మీరు పరస్పరం విభేదిం చుకోకండి. లేకపోతే (విభేదించుకుంటే) మీ హృదయాలు కూడా విభేదించు కుంటాయి. నేను నమాజు చేయిస్తున్న ప్పుడు మీలోని బుద్ధిమంతులు, తెలివిగలవారు నాకు దగ్గరగా నిలబడాలి. వారి వెనుక, వారికన్నా తక్కువ ప్రతిభావంతులు నిలబడాలి. ఆ తర్వాత వారికన్నా తక్కువ ప్రతిభా వంతులు నిలబడాలి" అని ఉపదేశించే వారు. (ముస్లిం)

(సహీహ్ ముస్లింలోని నమాజ్ ప్రకరణం)

١٠٨٦ ـ وعن أَبي مسعودٍ رضيَ اللهُ عَنهُ، قال: كانَ رسولُ اللهِ ﷺ يَمْسَحُ مَنَاكِبَنا في الصَّلاةِ، وَيقُولُ: «اسْتَوُوا وَلا تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ، لِيَلِنِي مِنكُمْ أُولُو الأَحْلامِ وَالنُّهَى، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» رواه مسلم.

ముఖ్యాంశాలు

బాహ్య స్థితిగతుల ప్రభావం అంతరంగాలపై పడుతుందనటానికి ఈ హదీసు ప్రబల నిదర్శనం. హదీసులోని "విభేదించుకోకండి..." అనే వాక్యం ఈ విషయాన్నే సూచిస్తోంది. నమాజ్ చేసేటప్పుడు పంక్తులు ఒంకరటింకరగా ఉంటే హృదయాల్లో కూడా వక్రత చోటు చేసుకుంటుంది. దానివల్ల ఉపద్రవాలు తలెత్తుతాయి. భేదాభిప్రాయాలు జనిస్తాయి. ముస్లింల ఐకమత్యం ఛిన్నాభిన్నమైపోతుంది. శత్రువు వారి మీద ఆధిక్యతను సాధిస్తాడు. కనుక ఇమామ్ నమాజ్ మొదలుపెట్టే ముందు పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచుకోమని ప్రకటించాలి. అప్పటికీ పంక్తులు తిన్నగా అవకపోతే తన చేతుల్తో ప్రజల్ని సరిగ్గా నిలబెట్టాలి. దైవప్రవక్త (సల్లం) స్వయంగా అలా చేసేవారు. ఇమామ్‌కు దగ్గర్లో తెలివి, సమయస్ఫూర్తి గలవారు నించోవాలి. దీనిద్వారా ఇస్లాంలో ప్రతిభావంతులకు, బుద్ధిజీవులకు ఎంతటి ప్రాముఖ్యం ఉందో బోధపడు తోంది. దైవప్రవక్త (సల్లం) నమాజు సమయంలో కూడా, అలాంటివారు తన చెంతనుండాలని కోరుకునేవారు.

1087. హజ్రత్ అనస్(రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఈ విధంగా ప్రవచించారు: మీ పంక్తుల్ని తిన్నగా

١٠٨٧ ـ وعن أنسٍ رضيَ اللهُ عَنهُ قالَ: قالَ رسولُ اللهِ ﷺ: «سَوُّوا صُفُوفَكُمْ؛ فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ

ఉంచుకోండి. నిశ్చయంగా పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచుకోవటం నమాజు పరిపూర్ణతలో అంతర్భాగం.

(బుఖారీ-ముస్లిం)

బుఖారీలోని వేరొక ఉల్లేఖనంలో 'పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచటం నమాజు స్థాపనలో అంతర్భాగం' అని చెప్పబడింది.

الصَّلاة» متفقٌ عليه. وفي رواية البخاري: «فإنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إقَامَةِ الصَّلاةِ».

(సహీహ్ బుఖారీలోని అజాన్ ప్రకరణం- సహీహ్ ముస్లింలోని నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

ఈ హదీసులో కూడా నమాజు చేసేటప్పుడు పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచుకోమని తాకీదు చేయబడింది. పైగా అది నమాజు వ్యవస్థ పరిపూర్ణతలో, నమాజు స్థాపనలో అంతర్భాగమని చెప్పబడింది. కనుక పంక్తులు తిన్నగా లేకుండా నమాజ్ చేస్తే, ఆ నమాజు పూర్తిగా నెరవేరినట్లు కాదు. ఈ విధంగా నమాజ్‌కు సంబంధించి కూడా శిక్షణ ఇవ్వబడుతున్నదంటే దీనిద్వారా మన ధర్మంలో క్రమశిక్షణకు ఎంత ప్రాముఖ్యత ఉందో బోధపడుతోంది.

1088. హజ్రత్ అనస్ (రజి)గారే చేసిన కథనం: ఓ రోజు నమాజు కోసం ఇఖామతు చెప్పబడింది. ఆ తర్వాత దైవప్రవక్త (సల్లం) మా వైపుకు తిరిగి "పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచుకోండి. పోత పోసిన సీసపు గోడ మాదిరిగా కలిసి నిలబడండి. నేను వెనుకవైపు నుండి మీ చర్యల్ని గమనిస్తూ ఉంటాను" అని చెప్పారు. (బుఖారీ-ముస్లిం)

పై వాక్యాలు బుఖారీలోనివి. ఇలాంటి ఒక ఉల్లేఖనం ముస్లింలో కూడా ఉంది. బుఖారీలోని వేరొక ఉల్లేఖనంలో 'మాలోని ప్రతి ఒక్కరూ తన ప్రక్కనున్నవారి భుజానికి భుజం,

١٠٨٨ ـ وَعَنْهُ قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلاةُ؛ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِوَجْهِهِ فَقَالَ: «أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا، فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي» رَوَاهُ البُخَارِي بِلَفْظِهِ، وَمُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ. وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِي: وَكَانَ أَحَدُنَا يُلْزِقُ مَنْكِبَهُ بِمَنْكِبِ صَاحِبِهِ وَقَدَمَهُ بِقَدَمِهِ.

పాదానికి పాదం ఆనించి నించునే వారు" అని ఉంది.

(సహీహ్ బుఖారీ లోని అజాన్ ప్రకరణం - సహీహ్ ముస్లింలోని నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

ఈ హదీసులో దైవప్రవక్త (సల్లం)గారి మహిమ ఒకటి వివరించబడింది. సామూహిక నమాజులో ఉన్నప్పుడు వెనుక పంక్తుల్లో నమాజ్ చేస్తున్న తన సహచరుల రుకూ, సజ్దాలను కూడా ఆయన గమనించగలిగేవారు. అయితే చాలామంది అనుకుంటున్నట్లు, ఆయన తాను తలచినప్పుడల్లా ఆ విధంగా చూడగలిగేవారు కాదు. సామూహిక నమాజుల్లో, అది కూడా దైవాభీష్టం మేరకే ఆ మహిమ జరిగేది. ఎందుకంటే మహిమలనేవి దేవుడు తలచినప్పుడే ఉనికిలోకి వస్తాయి. దైవప్రవక్తలు ఈ విషయంలో నిమిత్త మాత్రులే. కనుక వారు తాము కోరినప్పుడల్లా మహిమల్ని ప్రదర్శించలేరు. దైవప్రవక్తలకే గనక ఆ శక్తి ఉండివున్నట్లయితే తాము తలచినప్పుడల్లా, ప్రజలు కోరినప్పుడల్లా వారు మహిమల్ని చూపించి ఉండేవారు. కాని దైవప్రవక్తల్లో అంతటి శక్తిమంతులెవరూ లేరు. ఆఖరికి ముహమ్మద్ (సల్లం)కు కూడా ఆ శక్తి ప్రసాదించబడలేదు. ఈ హదీసు ద్వారా బోధపడే రెండో విషయం ఏమిటంటే- నమాజు కోసం బారులుతీరి నిలబడినప్పుడు ప్రజలు పరస్పరం భుజానికి భుజం, పాదానికి పాదం ఆనించి తిన్నగా నించోవాలి. ఏ విధంగానయితే పోతపోసిన గోడ దృఢంగా తిన్నగా ఉంటుందో, నమాజ్ చేసే వారు కూడా అదేవిధంగా దృఢంగా, తిన్నగా బారులు తీరి నిలబడాలని ప్రబోధించటం జరిగింది.

١٠٨٩ ـ وَعَنِ النُّعْمَانِ بنِ بَشِيرٍ رضِيَ اللهُ عنهما، قال: سمعتُ رسولَ اللهِ ﷺ يقولُ: «لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ، أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1089. దైవప్రవక్త (సల్లం) ఈ విధంగా ప్రవచిస్తుండగా తాను విన్నానని హజ్రత్ నోమాన్ బిన్ బషీర్ (రజి) తెలియజేశారు: 'మీరు మీ పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచుకోవాలి. లేకపోతే అల్లాహ్ మీ ముఖాలను పరస్పరం వ్యతిరేకంగా మార్చివేస్తాడు.' (బుఖారీ-ముస్లిం)

ముస్లింలోని వేరొక ఉల్లేఖనంలో ఇలా ఉంది: దైవప్రవక్త (సల్లం) బాణాలను పంక్తులతో తిన్నగా చేసినట్లు మా పంక్తుల్ని సరిచేసేవారు. ఆ విధంగా తన ప్రవర్తన ద్వారా మేము దీని

وفي روايةٍ لمسلمٍ: أَنَّ رسولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا، حَتَّى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا القِدَاحَ، حَتَّى رَأَى أَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ. ثُمَّ خَرَجَ يَوْماً فَقَامَ حَتَّى كَادَ يُكَبِّرُ، فَرَأَى رَجُلاً بَادِياً صَدْرُهُ مِنَ الصَّفِّ، فقالَ: «عِبَادَ اللهِ، لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ، أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ».

ప్రాముఖ్యతను అర్థం చేసుకున్నామని గ్రహించాకే ఆయన (అల్లాహు అక్బర్ అంటూ నమాజ్ మొదలెట్టేవారు.) ఒకరోజు ఆయన (నమాజ్ చేయించటం కోసం ఇంటి నుండి) బయటికి వచ్చారు. నమాజు కోసం నిలబడి అల్లాహు అక్బర్ అనబోయేంతలో (వెనుక నించున్న) ఒక వ్యక్తి రొమ్ము భాగం, (పంక్తి నుండి) బయటికి వచ్చి నట్లు ఆయనకు కనిపించింది. వెంటనే ఆయన "దేవుని దాసులారా! (నమాజుకు ఉపక్రమించి నప్పుడు) మీరు మీ పంక్తుల్ని తప్పకుండా తిన్నగా ఉంచుకోవాలి. లేకపోతే అల్లాహ్ మీ ముఖాల్ని పరస్పరం వ్యతిరేకంగా మార్చివేస్తాడు" అని హెచ్చరించారు.

(సహీహ్ బుఖారి, కితాబుల్ అజాన్ - సహీహ్ ముస్లిం, కితాబుస్సలాత్)

ముఖ్యాంశాలు

ఈ హదీసు ఇంతకు ముందు కూడా వచ్చింది. ఇది, ఈ అధ్యాయానికి కూడా వర్తిస్తుంది. కనుక గ్రంథకర్త దీనిని మళ్ళీ ఈ అధ్యాయం క్రింద ప్రస్తావించారు. ఈ హదీసులో 'దేవుడు మీ ముఖాలను పరస్పరం వ్యతిరేకంగా మార్చివేస్తాడు' అని చెప్పబడింది. అంటే మీ మధ్య విద్వేషాన్ని, వైషమ్యాన్ని సృష్టిస్తాడని భావం. దానివల్ల మీలో ఐకమత్యం నశించి అనైక్యత, అలజడులు చోటుచేసుకుంటాయి. మీ శక్తిసామర్థ్యాలు సన్నగిల్లుతాయి. మీ మధ్య శాంతీ సౌమనస్యాలు అంతరించిపోయి, అశాంతి అలజడులు చెలరేగుతాయి. ఇస్లాం మరియు ముస్లింల ప్రాబల్యం నశించి శత్రువు ఆధిపత్యం మీ మీద తిష్ఠ వేస్తుంది.

లేక ముఖాలను పరస్పరం వ్యతిరేకంగా మార్చివేయటమంటే శాబ్దిక అర్థమైనా కావచ్చు. అంటే పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచకపోతే దానికి శిక్షగా దేవుడు మీ ముఖాలను మెడల వైపునకు త్రిప్పుతాడని భావం. ఆ రెండు రకాల శిక్షల నుండి దేవుడు మనందరిని రక్షించుగాక!

١٠٩٠ - وَعَنِ البَرَاءِ بنِ عَازِبٍ رضيَ اللهُ عنهما قالَ: كانَ رسولُ اللهِ ﷺ يَتَخَلَّلُ الصَّفَّ مِنْ نَاحِيَةٍ إلى نَاحِيَةٍ، يَمْسَحُ صُدُورَنَا، وَمَنَاكِبَنَا، ويقولُ: «لا تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ» وَكَانَ يَقُولُ: «إنَّ اللهَ وَمَلائِكَتَهُ يُصَلُّونَ على الصُّفُوفِ الأُوَلِ». رواه أبو داود بإسنادٍ حَسَنٍ.

1090. హజ్రత్ బరా బిన్ ఆజిబ్ (రజి) కథనం: దైవప్రవక్త (సల్లం) పంక్తుల మధ్య ఆ చివర నుండి ఈ చివర వరకు తిరిగేవారు. మా రొమ్ముల్ని, భుజాల్ని పట్టుకొని (పంక్తుల్ని సరిచేస్తూ) 'ఒంకర టింకరగా నించోకండి. లేదా మీ హృదయాలు కూడా ఒంకరటింకరగా అయిపోతాయి' అనేవారు. ఇంకా ఇలా అనేవారు: 'నిస్సందేహంగా దేవుడు, దైవదూతలు తొలి పంక్తుల్లో ఉండేవారిపై కారుణ్యాన్ని కురిపిస్తారు." (అబూదావూద్-దీని ఆధారాలు హసన్ కోవకు చెందినవి.)

(సుననె అబూదావూద్‌లోని నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

ఈ హదీసులో కూడా పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచాలని తాకీదు చేయబడింది. బాహ్యాపరమైన విభేదాల వల్ల అంతరంగాల్లో కూడా విభేదాలు చోటు చేసుకుంటాయని చెప్పబడింది. నమాజు చేస్తున్నప్పుడు పంక్తుల్లో ముందుకి లేక వెనక్కి జరిగి నించోవటం ఒక విధంగా బాహ్యాపరమైన విభేదం లాంటిది. దాని చెడు ప్రభావం నమాజీల మనసుల మీద కూడా పడుతుంది. ఫలితంగా వారిలో వ్యతిరేక భావాలు జనిస్తాయి.

రెండో విషయం ఏమిటంటే-'సలాత్' అనే పదానికి కారుణ్యం కురిపించటం అనీ, మన్నింపు కోసం వేడుకోవటం అని అర్థం. అంటే దైవదూతలు తొలి పంక్తుల్లోని వారి మన్నింపు కోసం ప్రార్థిస్తారనీ, అల్లాహ్ వారి మీద కారుణ్య వర్షాన్ని కురిపిస్తాడని దాని భావం.

١٠٩١ - وعَنِ ابنِ عُمَرَ رضيَ اللهُ عنهما، أنَّ رسولَ اللهِ ﷺ قالَ: «أَقِيمُوا الصُّفُوفَ، وَحَاذُوا بَيْنَ المَنَاكِبِ، وَسُدُّوا

1091. హజ్రత్ ఉబ్నె ఉమర్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఈ విధంగా ప్రవచించారు: పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచండి, భుజాలు పరస్పరం సమానంగా ఉండేలా సరిచేసుకోండి.

الخَلَلَ، وَلِينوا بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ، وَلا تَذَرُوا فُرُجَاتٍ لِلشَّيْطَانِ، وَمَنْ وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللهُ، وَمَنْ قَطَعَ صَفًّا قَطَعَهُ اللهُ». رواه أبو داود بإسنادٍ صحيحٍ.

పంక్తుల మధ్య ఖాళీని పూరించండి. మీ సోదరుల చేతుల్లో మెత్తగా మారిపోండి. షైతాన్ కోసం (పంక్తుల మధ్య) ఖాళీ స్థలాన్ని వదలి పెట్టకండి. ఎవరయితే పంక్తుల్ని కలుపుతారో వారిని దేవుడు కలుపుతాడు. మరెవరయితే పంక్తుల్ని త్రెంచుతారో దేవుడు కూడా వారిని త్రెంచుతాడు. (అబూ దావూద్- దీని ఆధారాలు దృఢమైనవి)

(సుననె అబూదావూద్‌లోని నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

"మీ సోదరుల చేతులకు మెత్తగా ఉండండి" అంటే పంక్తుల్ని సరిచేయటానికి ప్రయత్నించేవారితో సహకరించండి, వారిని విసుక్కోకుండా, వారిచ్చే ఆజ్ఞల్ని సహృదయంతో అంగీకరించి పంక్తుల్ని తిన్నగా చేసుకోండి అని భావం. ఈ హదీసులో కూడా పంక్తుల్ని తిన్నగా ఉంచుకోమని ఆజ్ఞాపించబడింది. పంక్తుల మధ్య ఖాళీ స్థలం వదలటం పైశాచిక శక్తులకు చోటు కల్పించటంతో సమానమని చెప్పబడింది.

పంక్తుల్ని కలపటమంటే పంక్తుల మధ్య ఖాళీ వదలకుండా, తొలి పంక్తి పూర్తయిన తర్వాత వెనక పంక్తిలో నించోవటం అని అర్థం. అదే విధంగా పంక్తుల్ని త్రెంచటమంటే పంక్తుల మధ్య ఖాళీ స్థలం వదలిపెట్టి నించోవటం, మొదటి పంక్తిలో స్థలం ఉండగా వెనక పంక్తిలో నించోవటం అని అర్థం. హదీసులో వచ్చిన చివరి వాక్యాలను "పంక్తుల్ని కలిపేవారిని దేవుడు కలుపుగాక! పంక్తుల్ని త్రెంచేవారిని దేవుడు త్రెంచుగాక!" అని ప్రార్థనా ధోరణిలో కూడా చెప్పవచ్చు. ఆ విధంగా చెప్పినట్లయితే దైవప్రవక్త (సల్లం), ఆ వాక్యాల ద్వారా పంక్తుల్ని కలిపేవారిని ఆశీర్వదించారనీ, వాటిని త్రెంచేవారిని శపించారని అర్థం చేసుకోవాలి.

١٠٩٢ - وَعَنْ أَنسٍ رضيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رسولَ اللهِ ﷺ قالَ: «رُصُّوا صُفُوفَكُمْ، وَقَارِبُوا بَيْنَهَا، وَحَاذُوا بِالأَعْنَاقِ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لأَرَى الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ مِنْ خَلَلِ الصَّفِّ، كَأَنَّهَا الحَذَفُ» حديث

1092. హజ్రత్ అనస్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: పంక్తుల్లో పోతపోసిన గోడమాదిరిగా నించోండి. పంక్తులు పరస్పరం దగ్గరగా ఉండేటట్లు నిలబడండి. మెడలను సమానంగా

صحيح رواه أبو داود بإسنادِ على شرط مسلم. «الحـذَفُ» بحـاءٍ مهملـةٍ وذالٍ معجمةٍ مفتوحتين ثم فاءٍ، وهي: غَنَمٌ سُودٌ صغارٌ تكونُ باليَمَنِ.

ఉంచండి. ఎవరిచేతిలోనయితే నా ప్రాణముందో ఆయన సాక్షి! నిస్సందేహంగా నేను చూస్తున్నాను. షైతాన్ మేకపిల్లలాగా పంక్తుల్లో ఉండే ఖాళీ స్థలం గుండా దూరిపోతున్నాడు. (ఈ హదీసు దృఢమైనది. అబూ దావూద్ దీనిని ముస్లిం గారి ఆధార షరతులకు అనుగుణంగా వెలికితీశారు.)

(సుననె అబూదావూద్‌లోని నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

పంక్తుల్ని పోతపోసిన గోడలమాదిరిగా, దృఢంగా ఉంచాలనే ఆజ్ఞతోపాటు, వాటిని పరస్పరం దగ్గరగా ఉంచాలని కూడా ఈ హదీసులో బోధించబడింది. కనుక నమాజ్ చేస్తున్నప్పుడు పంక్తుల మధ్య మరీ అంత ఎక్కువ యెడం ఉండకూడదు. మెడలను సమానంగా ఉంచటమంటే వాస్తవానికి భుజాలను సమానంగా ఉంచటమని భావం. దీని గురించి ఇంతకుముందు కూడా వివరించటం జరిగింది. ఇక షైతాన్ పంక్తుల గుండా దూరిపోయే విషయానికొస్తే, బహుశా దైవప్రవక్త (సల్లం) నిజంగానే తన కళ్లారా ఆ దృశ్యాన్ని తిలకించి ఉండవచ్చు. అంటే దేవుడు ఒక మహిమ రూపంలో ఆ దృశ్యాన్ని చూపించి ఉండవచ్చు. లేదా 'వహీ' ద్వారా ఆయనకు ఈ విషయం తెలిసి ఉంటుంది.

١٠٩٣ ـ وعنـهُ، أَنَّ رسـولَ الله ﷺ قال: «أَتِمُّوا الصَّفَّ المُقَدَّمَ، ثُمَّ الَّذي يَلِيهِ، فَمَا كَانَ مِنْ نَقْصٍ فَلْيَكُنْ في الصَّفِّ المُؤَخَّرِ» رواه أبو داود بإسنادٍ حسن.

1093. హజ్రత్ అనస్ (రజి) గారే చేసిన కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: ముందుగా తొలి పంక్తిని భర్తీ చేయండి. తర్వాత దాని వెనక పంక్తిని భర్తీ చేయండి. ఏమైనా వెలితి ఉంటే అది వెనక పంక్తిలోనే ఉండాలి. (అబూదావూద్-ఆధారాలు ప్రామాణికమైనవి)

ముఖ్యాంశాలు

పంక్తుల్ని భర్తీ చేయటం చాలా అవసరం. కనుక తొలిపంక్తులు నిండిన తర్వాతే వెనక పంక్తుల్లో నించోవాలి. ముందు పంక్తులు నిండకముందే వెనకపంక్తుల్లో నించుంటే ముందు పంక్తులు వెలితిగా ఉంటాయి. ఆ విధంగా నించోవటం భావ్యం కాదు. వెలితి ఏమైనా ఉంటే వెనక పంక్తిలో ఉండాలిగాని ముందు పంక్తుల్లో ఉండకూడదు.

1094. హజ్రత్ ఆయిషా (రజి.అన్హా) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఈ విధంగా ప్రవచించారు: నిస్సందేహంగా దేవుడు మరియు దైవదూతలు పంక్తుల్లో కుడివైపున ఉండేవారి మీద కారుణ్యాన్ని కురిపిస్తారు. (ఈ హదీసును అబూదావూద్ ముస్లిం ఆధార షరతులను అనుసరించి వెలికి తీశారు. దీని ఆధారాల్లో ఒక ఉల్లేఖకుడు ఉన్నాడు. అతని విశ్వసనీయత విషయమై హదీసువేత్తల మధ్య భిన్నాభిప్రాయాలున్నాయి.)

١٠٩٤ ـ وعن عائشةَ رضيَ الله عنها قالتْ: قالَ رسولُ اللهِ ﷺ: «إنَّ اللهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلى مَيَامِنِ الصُّفُوفِ» رواه أبو داود بإسنادٍ عَلى شَرْطِ مُسْلِمٍ، وفيه رجلٌ مُخْتَلَفٌ في تَوْثِيقِهِ.

(సుననె అబూదావూద్‌లోని నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

"ఆ ఉల్లేఖకుడు ఉసామా బిన్ జైద్ లైసీ. ఈయన విషయంలో హదీసు పరిశోధకులు, నిపుణులు ఎట్టకేలకు ఒక నిర్ణయానికి వచ్చారు. దాని ప్రకారం ఒకవేళ ఈయన వివరించిన హదీసు ఇతర ఉల్లేఖకుల హదీసులకు విరుద్ధంగా లేకపోతే, అది ప్రామాణికమైనదే" అని షేఖ్ అల్‌బానీ తెలిపారు. ఈ హదీసు గురించి 'తాలీఖాతె మిష్కాత్'లో అల్‌బానీగారు ఇలా అంటున్నారు: 'దీని ఆధారాలు ప్రామాణికమైనవే. కాని దీని ఉల్లేఖకులలో కొందరు హదీసు మూలాన్ని వివరించటంలో పొరపడ్డారు. వీరు హదీసుని 'పంక్తుల్లో కుడివైపున ఉండేవారి మీద' అని ఉల్లేఖించారు. విశ్వసనీయులైన ఉల్లేఖకులు మరికొందరు దీంతో విభేదిస్తున్నారు. వారు 'పంక్తుల్ని కలిపేవారి మీద' అని ఉల్లేఖించారు. ఇదే సరైనది. ఇమామ్ బైహఖీ కూడా ఈ విషయాన్నే సమర్థించారు (ఇబ్నె అల్లాన్).

1095. హజ్రత్ బరా బిన్ ఆజిబ్ (రజి) కథనం: మేము దైవప్రవక్త (సల్లం) వెనక నమాజ్ చేసినప్పుడు ఆయన ముఖం మా వైపునకు ఉండాలని మేము ఆయనకు కుడివైపు నించోవటానికి యిష్టపడేవాళ్ళం. (ఒకరోజు) ఆయన ఈ విధంగా ప్రార్థిస్తుండగా

١٠٩٥ ـ وعَنِ البَرَاءِ رضيَ اللهُ عَنْهُ قالَ: كُنَّا إذا صَلَّيْنَا خَلْفَ رسولِ اللهِ ﷺ، أَحْبَبْنَا أَنْ نَكُونَ عَنْ يَمِينِهِ؛ يُقْبِلُ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ، فَسَمِعْتُهُ يقول: «رَبِّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ ـ أَوْ تَجْمَعُ ـ عِبَادَكَ» رواه مسلم.

నేను విన్నాను: ప్రభూ! నువ్వు నీ దాసుల్ని తిరిగి బ్రతికించే రోజున, నన్ను నీ శిక్ష నుండి కాపాడు. (లేక ఆయన ఇలా అని ఉంటారు:) "నువ్వు నీ దాసుల్ని లెక్క తీసుకునేందుకు సమీకరించే రోజున, నన్ను నీ శిక్ష నుండి కాపాడు." (ముస్లిం)

(సహీహ్ ముస్లింలోని ప్రయాణీకుల నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

ఈ హదీసులో నమాజ్ చేసేటప్పుడు ఇమామ్‌కు కుడివైపున నించోవటం అభిలషణీయమని చెప్పబడటంతోపాటు, నమాజ్ ముగిసిన తర్వాత ఇమామ్ కాసేపు ముక్తదీల వైపు తిరిగి కూర్చోవటం సంప్రదాయమని కూడా బోధించబడింది. చాలా మస్జిదుల్లో ఈ సంప్రదాయాన్ని ఆచరించకపోవటం శోచనీయం! నమాజ్ ముగిసిన తర్వాత ముక్తదీలు తమతమ చోట్లలో కాసేపు కూర్చొని ఉండాలని కూడా ఈ హదీసు ద్వారా బోధపడుతోంది.

١٠٩٦ ـ وعَنْ أَبي هُريرةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قالَ: قالَ رسولُ اللهِ ﷺ: «وَسِّطُوا الإمَامَ، وَسُدُّوا الخَلَلَ» رواه أبو داود.

1096. హజ్రత్ అబూహురైరా (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: ఇమామ్‌ను మధ్యలో ఉంచండి. పంక్తుల మధ్య ఖాళీని పూరించండి. (అబూదావూద్)

(సుననె అబూదావూద్‌లో నమాజ్ ప్రకరణం)

ముఖ్యాంశాలు

షేఖ్ అల్‌బానీ ఇలా అంటున్నారు: ఈ హదీసు ఆధారాల్లోని ఇద్దరు ఉల్లేఖకుల గురించి పూర్తి వివరాలు తెలియటం లేదు. అయినప్పటికీ ఈ హదీసులోని 'పంక్తుల మధ్య ఖాళీని పూరించండి" అనే మాట ఇతర సాక్ష్యాధారాల మూలంగా సమర్థనీయమే. ఇంతకు ముందు ఈ అధ్యాయంలోనే గడచిన ఇబ్నె ఉమర్‌గారి హదీసు దానికి సాక్షిగా నిలుస్తోంది. (అల్‌బానీగారి చేత పరిశోధించబడిన రియాజుస్సాలిహీన్ గ్రంథం చూడండి.)